# Ukuran Hijau: Menjejak Kemajuan Syarikat Ke Arah Kelestarian Alam Sekitar

## Ringkasan Eksekutif

- Kebanyakan syarikat besar telah memulakan peralihan mereka ke arah kelestarian alam sekitar.
- Kebanyakan syarikat masih pada tahap awal menghijaukan operasi dan hanya memberikan tumpuan pada pelaksanaan amalan kelestarian bagi aktiviti atau fungsi terpilih dalam operasi perniagaan mereka.
- Amalan peralihan didorong terutamanya oleh pematuhan terhadap peraturan dan pengoptimuman kos jangka sederhana dan jangka panjang.
- Halangan utama bagi syarikat besar untuk menerapkan amalan hijau bukanlah kos tetapi anggapan bahawa kurangnya manfaat yang akan diperoleh pada masa hadapan.

### Sebanyak 71% daripada syarikat yang menyertai kaji selidik telah memulakan atau sedang merancang inisiatif kelestarian alam sekitar

**Rajah 1: Adakah syarikat anda mempunyai rancangan untuk mengurangkan jejak karbon?**
Bahagian peratusan daripada jumlah responden

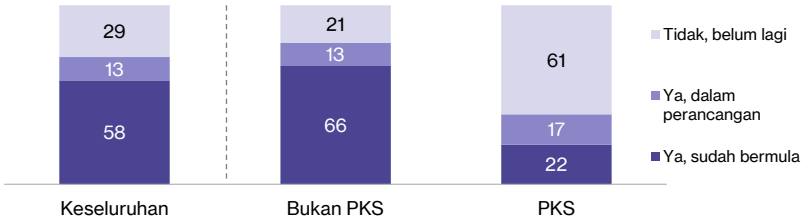


Catatan: Sebahagian besar interaksi melibatkan syarikat besar kerana perniagaan bukan PKS membentuk bahagian yang lebih tinggi kepada KDNK (61%) dan cenderung menerajui usaha kelestarian berbanding PKS.

Sumber: Bank Negara Malaysia

## Pengenalan

Risiko peralihan bagi syarikat Malaysia telah meningkat berikutan peraturan yang semakin ketat pada peringkat global dan dalam negeri. Pada peringkat antarabangsa, Kesatuan Eropah telah memperkenalkan Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM) yang akan dilaksanakan secara berfasa bermula dengan industri simen, besi dan keluli, aluminium, baja, elektrik serta hidrogen mulai tahun 2026. Di Malaysia, Perubahan Iklim dan Taksonomi Berasaskan Prinsip (Climate Change and Principle-Based Taxonomy, CCPT)[1] telah dilaksanakan sejak bulan April 2021 dan sedang disepadukan secara berperingkat dalam proses dan keputusan berkaitan kredit oleh institusi kewangan, manakala Akta Kecekapan dan Konservasi Tenaga (Energy Efficient and Conservation Act, EECA) 2023 akan dikuatkuasakan tidak lama lagi. Perubahan pengawalselian pada peringkat global dan dalam negeri ini akan memberikan kesan kepada syarikat Malaysia melalui peningkatan kos pematuhan, permintaan terhadap produk lestari yang semakin meningkat dan perubahan ketara dalam rantaian bekalan global.

Dengan mengambil kira perubahan pengawalseliaan, kebanyakan syarikat besar di Malaysia, khususnya syarikat tersenarai, telah memulakan usaha untuk mengurangkan jejak karbon mereka (Rajah 1). Walau bagaimanapun, masih terdapat jurang untuk mengukur inisiatif ini merentasi pelbagai sektor ekonomi serta motivasi dan cabaran utama yang memacu tindakan syarikat. Kajian yang melibatkan temu bual[2] dengan 97 buah syarikat (81% daripadanya bukan PKS) di seluruh Malaysia pada separuh pertama tahun 2024 ini bertujuan untuk mendapatkan kejelasan dalam bidang penting ini.

[1] Untuk maklumat lanjut, sila rujuk rencana bertajuk "Pelaksanaan Perubahan Iklim dan Taksonomi Berasaskan Prinsip dalam Sektor Kewangan" dalam Tinjauan Kestabilan Kewangan BNM Separuh Kedua 2021.

[2] Di bawah program Pengawasan Ekonomi Wilayah BNM, libat urus industri diadakan dengan komuniti perniagaan untuk mengukur keadaan dan prospek perniagaan secara masa nyata. Untuk maklumat lanjut, sila rujuk Rencana dalam Laporan Tahunan Bank Negara Malaysia 2021 bertajuk "Mengukur Nadi Ekonomi Semasa Pandemik."

# Ukuran Hijau: Menjejak Kemajuan Syarikat Ke Arah Kelestarian Alam Sekitar

## Hampir dua pertiga (64%) daripada syarikat yang menghijaukan operasi masih berada pada peringkat awal

**Rajah 2: Sejauh manakah amalan kelestarian alam sekitar yang syarikat anda laksanakan?**
Bahagian peratusan responden

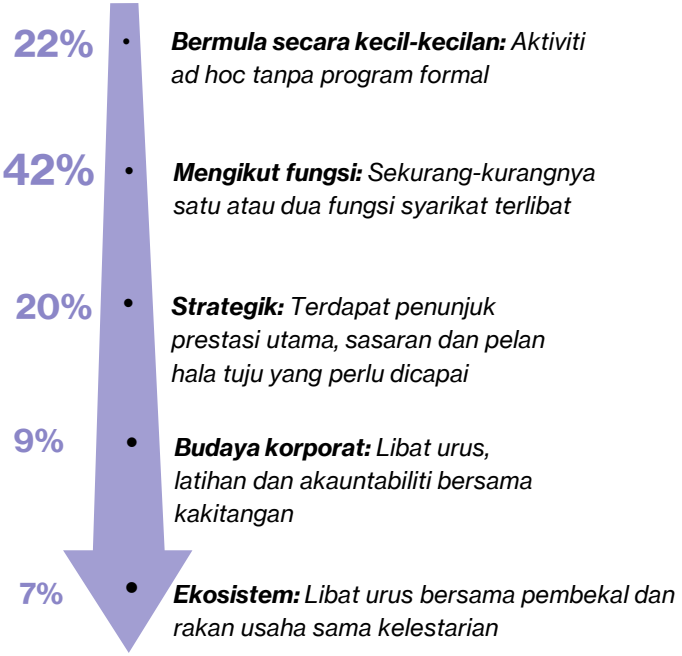


Sumber: Bank Negara Malaysia

[3] Kaji selidik mendapati bahawa 68% dan 51% responden masing-masing memberikan tumpuan pada kecekapan tenaga dan inovasi mesra iklim, manakala kira-kira 20% tidak melaksanakan tindakan iklim yang lebih meluas. Untuk maklumat lanjut, sila rujuk *27th Annual Global CEO Survey - Asia Pacific (2024)* oleh PwC.

## Kebanyakan syarikat memberikan tumpuan pada aktiviti atau fungsi tertentu dan bukannya menerapkan pendekatan secara menyeluruh

Hampir dua pertiga daripada syarikat (64%) yang memulakan peralihan mereka ke arah kelestarian alam sekitar berada pada tahap awal, sama ada bermula secara kecil-kecilan atau hanya memberikan tumpuan pada peralihan fungsi utama operasi mereka (Rajah 2). Menurut kaji selidik yang dijalankan oleh PwC terhadap Ketua Pegawai Eksekutif di Asia Pasifik[3], keadaan ini agak serupa dengan pengalaman negara lain di Asia Pasifik. Syarikat yang bermula secara **kecil-kecilan** kebanyakannya memaklumkan usaha untuk mematuhi peraturan Kerajaan, seperti memasang loji rawatan air yang dimandatkan oleh Jabatan Alam Sekitar atau mematuhi keperluan pelaporan kelestarian Bursa Malaysia bagi entiti tersenarai. Selain itu, beberapa syarikat hanya terlibat dalam aktiviti ad hoc seperti kitar semula atau penanaman semula pokok. Syarikat-syarikat ini lazimnya beranggapan bahawa peluang peralihan dalam industri mereka adalah terhad (contohnya, pertanian dan pembinaan) atau berasa kurang terdesak untuk beralih disebabkan oleh permintaan yang rendah daripada pelanggan, terutamanya di rantau Asia Tenggara.

Apabila syarikat semakin maju dalam amalan kelestarian alam sekitar, mereka lazimnya memberikan tumpuan pada penggabungan sumber tenaga bersih berskala kecil, penjimatan tenaga atau pengurangan sisa dalam sekurang-kurangnya satu **fungsi** utama syarikat. Perkara ini termasuk pemasangan panel solar pada bumbung, pemasangan lampu LED, pembinaan loji sisa kepada tenaga atau pengurangan penggunaan plastik dalam operasi. Syarikat-syarikat ini merentasi pelbagai sektor, merangkumi perkhidmatan borong dan runcit, perkhidmatan makanan dan minuman serta penginapan, ladang kelapa sawit dan industri perkilangan.

# Ukuran Hijau: Menjejak Kemajuan Syarikat Ke Arah Kelestarian Alam Sekitar

Sementara itu, lebih satu pertiga daripada syarikat (36%) telah mencapai kemajuan selanjutnya dalam usaha kelestarian alam sekitar mereka.

Sebanyak 20% daripada syarikat telah memulakan **strategi hijau** yang jelas iaitu menetapkan sasaran kelestarian dalaman dan penunjuk prestasi utama (*key performance indicators*, KPI) di bawah pengawasan pengurusan kanan atau pasukan kelestarian yang khusus. Syarikat-syarikat ini, yang biasanya merupakan peneraju pasaran dalam industri masing-masing, sedang merintis jalan menerusi pelan hala tuju ke arah neutral karbon, pengurangan jejak karbon dan penyelesaian inovatif.

Sebanyak 9% syarikat yang lebih proaktif telah melangkaui matlamat strategik yang ditetapkan dengan menyepadukan kelestarian secara mendalam sebagai sebahagian daripada **budaya korporat** mereka. Mereka memperkasakan pengetahuan dan kemahiran kelestarian yang relevan serta memupuk akauntabiliti dalam kalangan kakitangan mereka pada seluruh peringkat. Sebagai contoh, mereka menggalakkan kakitangan untuk mengurangkan jejak karbon melalui amalan perjalanan ulang-alik yang lebih baik, pengasingan sisa dan penggunaan tenaga yang cekap. Amalan ini lebih meluas dalam kalangan peserta tenaga utama dan syarikat yang memberikan tumpuan pada kelestarian, termasuk syarikat perundingan alam sekitar.

Hanya 7% syarikat yang bekerjasama secara aktif degan rakan usaha sama dan vendor untuk memupuk **ekosistem** yang lebih lestari. Syarikat-syarikat ini telah memperkenalkan program pembinaan keupayaan dan menyokong vendor mereka untuk melaksanakan projek hijau dan melaporkan jejak karbon.

## Pematuhan terhadap peraturan merupakan pendorong utama yang mempercepat peralihan syarikat

Pematuhan terhadap peraturan pada peringkat dalam negeri dan antarabangsa merupakan pendorong utama untuk syarikat menerapkan amalan yang lebih lestari (Rajah 3). Sebagai contoh, syarikat perkapalan yang menyediakan perkhidmatan kepada rakan niaga antarabangsa utama tertakluk pada strategi International Maritime Organisation (IMO) untuk kapal-kapal mengurangkan pelepasan gas rumah hijau (*greenhouse gas*, GHG). Obligasi ini memerlukan mereka beralih ke arah amalan dan teknologi yang lebih lestari.

Selain itu, industri berorientasikan eksport yang terkesan oleh dasar CBAM Eropah sedang mempercepat strategi mereka bagi mematuhi piawaian alam sekitar yang ketat. Usaha ini bertujuan untuk mengelakkan penalti dan potensi kehilangan bahagian pasaran pada masa hadapan. Beberapa syarikat menyokong supaya Malaysia mempercepat pelaksanaan mekanisme penentuan harga karbon. Pembangunan ekosistem utama dalam negeri mengurangkan keperluan syarikat tempatan untuk membayar cukai kepada negara asing.

Pada peringkat dalam negeri, syarikat juga sedang beralih bagi mematuhi piawaian dan keperluan alam sekitar yang ditetapkan oleh Kerajaan. Beberapa syarikat berkaitan Kerajaan dan syarikat sektor swasta secara aktif menyelaraskan semula operasi mereka dengan matlamat kelestarian Kerajaan. Trend ini jelas kelihatan khususnya di Sarawak, yang menunjukkan peningkatan momentum inisiatif kelestarian yang ketara.

# Ukuran Hijau: Menjejak Kemajuan Syarikat Ke Arah Kelestarian Alam Sekitar

## Pemacu utama peralihan adalah pematuhan kawal selia dan pengoptimuman kos

**Rajah 3: Mengapakah anda melabur dalam inisiatif kelestarian alam sekitar?**

Bahagian peratusan responden yang mempunyai inisiatif kelestarian

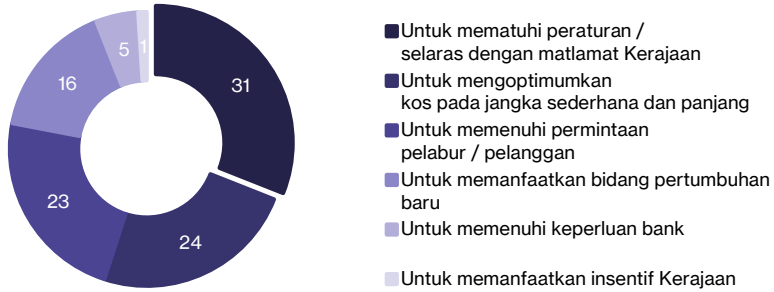


## Secara amnya, syarikat yang ada inisiatif kelestarian beranggapan akan wujud impak bersih bernilai tinggi daripada inisiatif itu meskipun kosnya tinggi sekarang

**Rajah 4: Apakah anggapan impak bersih daripada inisiatif kelestarian sekarang berbanding dengan tempoh dua hingga tiga tahun yang akan datang?**

Peratusan bahagian responden yang mempunyai inisiatif kelestarian

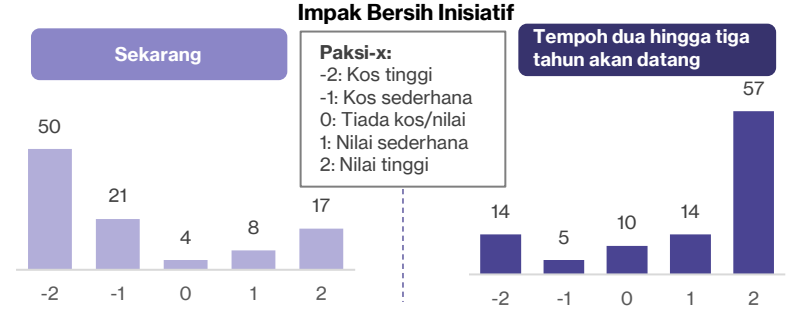


Sumber: Bank Negara Malaysia

## Kos yang tinggi bukan penghalang utama bagi syarikat besar namun boleh melambatkan kemajuan

Pengoptimuman kos pada jangka sederhana dan jangka panjang merupakan faktor kedua terpenting yang mendorong syarikat mengambil tindakan ke arah amalan kelestarian (Rajah 3). Meskipun kos yang tinggi sering dilihat mungkin menjadi halangan kepada syarikat apabila mempertimbangkan peralihan ke arah kelestarian alam sekitar, kos ini lazimnya dibandingkan dengan jangkaan manfaat jangka panjang (Rajah 4). Syarikat menyatakan manfaat masa hadapan seperti pengurangan perbelanjaan operasi melalui kecekapan tenaga yang bertambah baik dan penjanaan sisa yang minimum. Syarikat besar yang lengkap dengan sumber kewangan yang mencukupi dan pandangan jauh yang strategik secara umumnya sedar bahawa pelaburan masa kini boleh menyebabkan penjimatan yang besar atau kelebihan daya saing pada jangka panjang.

Meskipun beberapa syarikat besar mengakui potensi kecekapan kos, mereka mengalami kelembapan dalam kadar peralihan kelestarian. Faktor seperti turun naik tarif tenaga hijau atau kos operasi luar jangka yang berkaitan dengan amalan kelestarian telah menghalang syarikat untuk mempercepat usaha peralihan mereka. Dalam beberapa kes, pertimbangan kewangan ini mungkin mendorong syarikat untuk menilai semula atau menangguhkan rancangan kelestarian mereka sehingga wujud keadaan lebih baik yang sejajar dengan matlamat strategik mereka. Walau bagaimanapun, trend menyeluruh menunjukkan bahawa meskipun kos yang tinggi bukan penghalang utama, kos boleh mempengaruhi kepantasan syarikat besar melaksanakan langkah-langkah kelestarian alam sekitar.

# Ukuran Hijau: Menjejak Kemajuan Syarikat Ke Arah Kelestarian Alam Sekitar

## Anggapan mengenai kurangnya manfaat pada masa hadapan menyebabkan inisiatif hijau tidak diberikan keutamaan

Separuh daripada syarikat yang tidak beralih kepada amalan yang lebih lestari menyatakan bahawa kelestarian alam sekitar bukan suatu keutamaan (Rajah 5). Syarikat-syarikat ini percaya bahawa manfaat peralihan kepada amalan yang lebih lestari pada masa hadapan tidak cukup besar untuk tindakan diambil dengan kadar segera (Rajah 6).

Persepsi ini lazimnya menyebabkan syarikat mengambil pendekatan berhati-hati, menunggu faktor luaran seperti mandat pengawalseliaan yang memberikan kesan kepada industri sebelum memberikan komitmen kepada inisiatif kelestarian. Selain itu, sesetengah syarikat percaya bahawa manfaat secara serta-merta adalah sangat kecil apabila menjadi pengamal awal amalan hijau. Mereka lebih gemar memerhatikan pengalaman dan kesan ke atas pesaing yang melaksanakan inisiatif kelestarian sebelum membuat komitmen berikutan potensi risiko atau kos yang terlibat. Beberapa syarikat juga beranggapan bahawa industri mereka, contohnya peleburan besi buruk, mempunyai skop yang terhad untuk menerapkan amalan kelestarian dalam perniagaan mereka. Hal ini sekali gus menyokong keputusan mereka untuk tidak beralih sehingga keadaan menjadi lebih baik atau terdapat manfaat yang lebih jelas.

Dinamik organisasi juga mempengaruhi keputusan, dengan beberapa syarikat menyatakan hala tuju yang kurang jelas daripada ibu pejabat di luar negara sebagai alasan untuk tidak mengutamakan kelestarian alam sekitar. Kekurangan panduan dalaman ini menghalang langkah proaktif ke arah amalan yang lebih hijau apabila syarikat teragak-agak untuk melabur dalam inisiatif yang mungkin tidak sejajar dengan strategi korporat yang lebih luas.

## Syarikat yang tidak beralih kebanyakannya menyatakan bahawa kelestarian alam sekitar bukan suatu keutamaan

**Rajah 5: Mengapa anda TIDAK melabur dalam inisiatif kelestarian alam sekitar?**

Bahagian peratusan responden yang tidak mempunyai rancangan untuk beralih

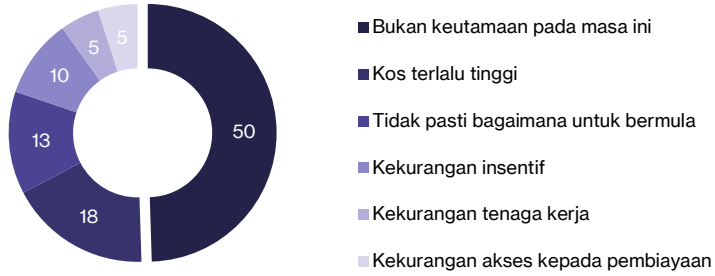


Nota: Faktor-faktor seperti kekurangan insentif, tenaga kerja atau akses kepada pembiayaan kurang membimbangkan bagi syarikat yang lebih besar kerana lazimnya mereka tidak menghadapi kekangan kewangan atau operasi yang ketara.

## Syarikat tanpa inisiatif kelestarian secara amnya beranggapan yang sebarang usaha melibatkan kos adalah tinggi dan manfaatnya kecil pada masa ini dan pada masa hadapan

**Rajah 6: Apakah anggapan impak bersih inisiatif kelestarian sekarang berbanding dengan 2–3 tahun akan datang?**

Bahagian peratusan responden yang tidak mempunyai rancangan untuk beralih

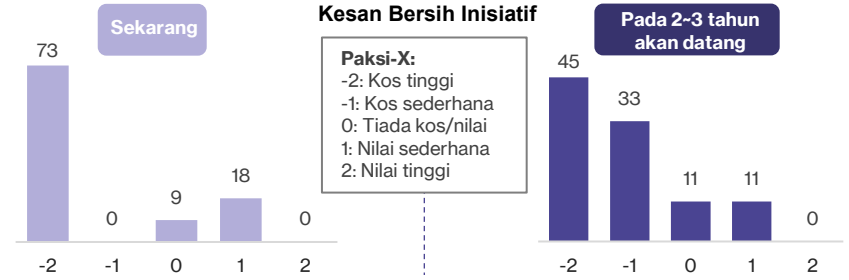


Sumber: Bank Negara Malaysia

# Ukuran Hijau: Menjejak Kemajuan Syarikat Ke Arah Kelestarian Alam Sekitar

## Implikasi dasar

Meskipun terdapat peningkatan kesedaran dan tekanan untuk syarikat membuat peralihan, kemajuan masih perlahan terutamanya dalam kalangan PKS. Bagi mempercepat peralihan ini, pendekatan pelbagai kaedah diperlukan. Pendekatan ini hendaklah merangkumi usaha menangani kos peralihan, menitikberatkan manfaat jangka panjang kelestarian dan mengukuhkan sokongan pengawalseliaan.

### Mengurangkan kos peralihan

Terdapat eksternaliti positif kepada keseluruhan ekonomi apabila piawaian kelestarian diamalkan dalam perniagaan, termasuk alam sekitar yang bertambah baik dan pertumbuhan ekonomi dalam sektor hijau. Walau bagaimanapun, eksternaliti positif ini mengambil masa untuk menjadi kenyataan, manakala kos, terutamanya kepada syarikat, adalah serta-merta. Kos awalan ini selalunya termasuk pelaburan dalam teknologi baharu, peningkatan infrastruktur dan pengubahsuaian proses untuk memenuhi piawaian kelestarian. Bagi mengurangkan kos peralihan untuk bukan PKS dan PKS, Kerajaan dan Bank Negara Malaysia (BNM) telah melancarkan pelbagai inisiatif. Sebagai contoh, Belanjawan 2024 memperuntukkan hampir RM4 bilion untuk usaha sifar karbon bersih. Selain itu, Elaun Cukai Pelaburan Hijau dan Pengecualian Cukai Pelaburan Hijau juga telah dilanjutkan sehingga akhir tahun 2024. PKS juga boleh memanfaatkan dana BNM[4] seperti Kemudahan Peralihan Rendah Karbon atau Kemudahan Teknologi Tinggi dan Hijau untuk pembiayaan, termasuk untuk pemerolehan produk cekap tenaga.

Pada masa hadapan, apabila tekanan pengawalseliaan seperti CBAM meningkat, Kerajaan boleh mempertimbangkan untuk menyediakan panduan dan sumber bersasar bagi membantu syarikat berhubung dengan penilaian kitaran hayat (life cycle assessment, LCA) dan perakaunan karbon. Memandangkan proses ini lazimnya mahal dan sering memerlukan libat urus dengan perunding teknikal, sokongan seperti ini penting untuk menjadikannya lebih mudah diakses dan diurus oleh perniagaan, terutamanya PKS. Sokongan ini boleh berbentuk bengkel, garis panduan terperinci dan instrumen yang menyelaraskan proses pelaporan, lantas memastikan syarikat lebih bersedia untuk memenuhi kehendak pengawalseliaan dan memajukan matlamat kelestarian mereka.

### Menggalakkan manfaat jangka panjang

Bagi menggalakkan lebih banyak syarikat beralih dengan berkesan, pembentukan semula persepsi berhubung dengan manfaat jangka panjang adalah sangat penting. Hal ini melibatkan pendekatan seluruh negara bagi meningkatkan kesedaran tentang potensi penjimatan kos untuk jangka sederhana dan jangka panjang melalui penggunaan sumber yang cekap, pengurangan risiko pematuhan peraturan serta peluang untuk mengakses pasaran dan modal baharu. Sehubungan dengan itu, Jawatankuasa Bersama Mengenai Perubahan Iklim (Joint Committee on Climate Change, JC3)[5] menyediakan portal ESG Jumpstart dalam laman sesawangnya dengan sumber penting untuk PKS memulakan langkah ke arah kelestarian. Portal ini menyediakan maklumat mengenai program pembinaan keupayaan, skim pensijilan, insentif kewangan dan sebagainya.

[4] Untuk maklumat lanjut mengenai Dana BNM untuk PKS, sila rujuk laman sesawang BNM.
[5] JC3 ditubuhkan pada bulan September 2019 sebagai platform pengawalseliaan industri untuk meneruskan tindakan kolaboratif bagi membina daya tahan iklim dalam sektor kewangan Malaysia. JC3 dipengerusikan bersama oleh BNM dan Suruhanjaya Sekuriti Malaysia, dengan ahli-ahlinya terdiri daripada pegawai kanan Bursa Malaysia dan 21 peserta industri kewangan.

# Ukuran Hijau: Menjejak Kemajuan Syarikat Ke Arah Kelestarian Alam Sekitar

Bagi terus menyokong peralihan syarikat, Kerajaan boleh meningkatkan usaha ini dengan mempromosikan secara aktif kisah kejayaan dan kajian kes syarikat yang telah berjaya beralih untuk menjadi pendorong kepada syarikat lain. Kerajaan juga boleh mempertimbangkan untuk membangunkan pelan hala tuju kelestarian khusus sektor yang menggariskan laluan yang jelas dan amalan terbaik untuk industri yang berbeza. Inisiatif seperti ini boleh meningkatkan pemahaman syarikat mengenai manfaat nyata kelestarian, sekali gus menggalakkan penggunaan yang lebih meluas.

Turut penting adalah kepimpinan melalui teladan oleh Kerajaan. Melalui pelaksanaan amalan pemerolehan rendah karbon dan penggunaan strategi pembangunan kelestarian di kawasan bandar dan luar bandar, Kerajaan boleh menetapkan standard yang memberikan inspirasi kepada pihak lain untuk mengikutinya. Pendekatan ini bukan sahaja menunjukkan komitmen terhadap kelestarian tetapi turut memacu penerapan amalan hijau yang lebih luas merentasi sektor awam dan swasta.

**Menyediakan sokongan pengawalseliaan**

Penerapan amalan hijau yang dipercepat oleh syarikat yang terjejas oleh CBAM Kesatuan Eropah menekankan peranan penting pengawalseliaan dalam membentuk amalan syarikat. Dari segi ini, sokongan persekitaran pengawalseliaan yang memastikan rangka kerja yang konsisten, boleh dijangka dan pragmatik adalah penting untuk memudahkan peralihan yang teratur dan adil oleh syarikat. Dalam sektor kewangan, sokongan diberikan untuk membantu penzahiran kelestarian oleh perniagaan.

Sebagai contoh, berikutan pelaksanaan CCPT, JC3 telah mengeluarkan panduan untuk memastikan ketekalan dalam kalangan institusi kewangan dan untuk syarikat menyediakan penzahiran pelepasan gas rumah hijau mereka kepada institusi kewangan. Panduan yang serupa juga telah dikeluarkan untuk PKS. Selain itu, Bursa Malaysia (Bursa) telah memperkenalkan Platform Pelaporan ESG pada bulan Disember 2023. Platform ini yang bertindak sebagai repositori penzahiran oleh syarikat tersenarai turut boleh memberikan manfaat kepada syarikat dengan menyediakan format penzahiran yang mematuhi keperluan pelaporan Bursa.

Pada masa hadapan, Kerajaan perlu terus mempercepat penggubalan dasar yang jelas dan terperinci. Dasar tersebut termasuk rang undang-undang Perubahan Iklim Kebangsaan, laluan sektoral jangka panjang (Long-Term Low Emission Development Strategy, LT-LEDS)[6] dan penubuhan rangka kerja perakaunan karbon yang menyediakan sektor swasta ke arah penentuan harga karbon. Kejelasan mengenai perkara ini adalah penting untuk menyediakan perniagaan dengan kepastian yang diperlukan untuk merancang lebih awal dan melabur dalam amalan kelestarian, sekali gus memastikan peralihan yang lebih berkesan dan selaras dengan ekonomi rendah karbon.

[6] LT-LEDS ialah strategi kebangsaan jangka panjang yang mengenal pasti peluang atau laluan bagi pembangunan rendah karbon yang juga mengambil kira matlamat sosioekonomi yang lebih meluas.

# Ukuran Hijau: Menjejak Kemajuan Syarikat Ke Arah Kelestarian Alam Sekitar

## Kesimpulan

Meskipun kebanyakan syarikat besar telah memulakan inisiatif kelestarian alam sekitar, masih banyak syarikat yang kekal pada tahap awal dan memberikan tumpuan terutamanya pada aspek yang terhad dalam operasi mereka. Usaha ini sebahagian besarnya didorong oleh pematuhan pengawalseliaan, khususnya syarikat tersenarai, serta objektif pengurangan kos jangka sederhana dan jangka panjang. Halangan utama bagi syarikat besar dalam mengusahakan penerapan amalan hijau yang lebih menyeluruh bukanlah disebabkan kos yang tinggi tetapi lebih kepada persepsi bahawa manfaat pada masa hadapan dan pulangan pelaburan yang sedikit. Usaha untuk menangani dorongan dan persepsi ini boleh mempercepat penggunaan strategi hijau yang lebih maju di seluruh industri.

## Rujukan

Bank Negara Malaysia (2022). Pelaksanaan Dokumen Perubahan Iklim dan Taksonomi Berasaskan Prinsip (Climate Change and Principle-based Taxonomy, CCPT) dalam Sektor Kewangan. Tinjauan Kestabilan Kewangan Separuh Kedua 2021

Bank Negara Malaysia (2022). Mengukur Nadi Ekonomi Semasa Pandemik. Laporan Tahunan 2021

Bursa Malaysia (2023). Bursa Malaysia to Launch Platform for Mandatory ESG Reporting

Kementerian Kewangan Malaysia (2023). Measure Towards Net Zero Carbon Emission. Belanjawan 2024 Touchpoints hlm. 165–166. https://belanjawan.mof.gov.my/pdf/belanjawan2024/ucapan/touchpoint-budget-en.pdf

PricewaterhouseCoopers (2024). Leading Through Accelerated Reinvention. 27th Annual Global CEO Survey – Asia Pacific